

OUDERSTAGE **in de gerechtelijke arrondissementen Leuven en** **Brussel-Halle-Vilvoorde.**

WAT VOORAF GING

In de wetten van Onkelinx van 15 mei en 13 juni 2006 die de wet op de jeugdbescherming van 1965 wijzigen, wordt een maatregel ten aanzien van ouders ingeschreven: **de ouderstage**.

De wet bepaalt onder andere dat:

- Aan ouders van een jongere die een als misdrijf omschreven feit (**MOF**) pleegt,
- en die "**onverschillig**" zijn ten aanzien van het delinquent gedrag van hun kind,
- door het parket een ouderstage kan worden **voorgesteld**,
- en door de jeugdrechtbank een ouderstage kan worden **opgelegd**.
- De ouderstage duurt **30 uren** waarvan 10 uren individueel en 20 uren collectief wordt gegeven,
- over de volgende **inhouden**:
  - pedagogische vaardigheden en probleemoplossing,
  - opvoedingsverantwoordelijkheid,
  - strafrechtelijke verantwoordelijkheid,
  - burgerrechtelijke verantwoordelijkheid.
- De Minister van Justitie verbindt zich er toe de uitvoering van de ouderstage volledig te **financieren**.
- De ouderstage wordt uitsluitend **georganiseerd** door de Gemeenschappen of door de diensten die door de Gemeenschappen worden aangewez-

De federale - en de gemeenschapsregeringen maken een overeenkomst die bepaalt dat het federale Ministerie van Justitie de middelen voor de ouderstage doorgeeft aan de gemeenschapsregeringen die de ouderstage organiseren.

De Vlaamse regering nodigt de diensten herstelrechtelijke en constructieve afhandelingen (HCA-diensten) uit een aanvraag in te dienen om ouderstage te organiseren.

In Leuven organiseert vzw Oikoten met de dienst BAL de herstelbemiddeling en Hergo. Bas! vzw organiseert er de leer- en werkprojecten.

In Brussel-Halle-Vilvoorde organiseert Bas! de 4 afhandelingsvormen.

Voor de gerechtelijke arrondissementen Leuven en Brussel-Halle-Vilvoorde dienen respectievelijk Oikoten en Bas! een aanvraag in. De organisaties dienen die aanvraag samen in omdat het Vlaamse ministerie van welzijn verwacht dat er per gerechtelijk arrondissement één "gecoördineerd aanbod" HCA zou worden georganiseerd. De aanvraag wordt goedgekeurd en de dienst BOOG wordt opgericht: Bas! en Oikoten met Ouders in Gesprek.

Boog organiseert eerst een informatieronde bij alle mogelijke actoren die te maken zouden krijgen met ouderstage als maatregel.

Vanaf begin mei 2007 worden mogelijke betrokkenen en samenwerkingspartners bij de ouderstage gecontacteerd. We onderzoeken de mogelijkheden en onmogelijkheden van de ouderstage op verschillende niveau's en vanuit verscheidene invalshoeken. We praten met: de jeugdrechters, de parketmagistraten, de parketcriminologen, de regioverantwoordelijke bijzondere jeugdzorg, de consulenten van de sociale diensten en de comités bijzondere jeugdzorg, verantwoordelijken binnen de politiediensten, cel gezin en welzijn binnen politiediensten, organisaties die werken met praatgroepen voor ouders (Ave Regina, Broeders Alexianen, ...), de provincie Vlaams-Brabant, het OTA-team, Raad van Ouders in de Jeugdhulp, werkingen met kansarmoedegezinnen, CAW's, advocatuur, afdelingen Orthopedagogiek en Jeugdrecht van de KUL, Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen, ...

We raadplegen en inventariseren allerhande informatie in literatuur en op websites: bestaande programma's en methodieken met betrekking tot ouderwerking en opvoedingsondersteuning, ...

Er wordt een visie omschreven, doelgroep en doelstellingen worden bepaald. De ouderstage krijgt inhoud en vorm.

De eerste samenwerkingsafspraken worden gemaakt met parketten en jeugdrechtbanken.

Samen met de diensten van de andere Vlaamse gerechtelijke arrondissementen wordt door de ondersteuningsstructuur bijzondere jeugdzorg (OSBJ) regelmatig overleg georganiseerd. Doel van dit overleg is te komen tot een gemeenschappelijke visie, omschrijven van een gemeenschappelijke doelstelling en doelgroep om daarna inhoud en methodieken op elkaar af te stemmen.

Ideeën worden uitgewisseld tussen Boog en de dienst Affiliations, verantwoordelijk voor de ouderstage in het franstalige landsgedeelte. Voor het arrondissement Brussel worden samenwerkingsafspraken gemaakt tussen de twee diensten in functie van het uitwisselen van dossiers omwille van de gesproken taal van de ouders.

MISSIE & VISIE - DOELSTELLINGEN.

We geloven dat iedereen in staat is verantwoordelijkheid voor zichzelf op te nemen.

We zijn ervan overtuigd dat iedereen een eigen inbreng heeft.

We gaan ervan uit dat iedereen mogelijkheden heeft.

We eerbiedigen ieders mens-, levens- en maatschappijvisie.

Met de dienst ouderstage willen we, naast andere initiatieven en wettelijke maatregelen, een antwoord geven op jeugddelinquent gedrag.

Hierbij vertrekken we van het begrip "ouderlijke verantwoordelijkheid", omwille van:

- Het principe dat beide ouders gezamenlijk de eerste verantwoordelijken zijn voor de opvoeding van hun kinderen (cfr. internationaal verdrag inzake de rechten van het kind).
- Het impliciete "engagement" dat ouders feitelijk nemen door een kind op de wereld te zetten (existentiële verbondenheid, Nagy; de opvoedingsbelofte, Van Crombrugge; en vele andere pedagogen).
- Het feit dat ouders (aanvankelijk) het beste willen voor hun kind.

- De vaststelling dat ouders deskundig zijn: ze kennen hun kind, ze hebben de langste gemeenschappelijke geschiedenis.

Als jongeren maatschappelijke grenzen overtreden, zijn hun ouders bijgevolg de eersten die moeten reageren.

Er kunnen veel redenen, oorzaken, omstandigheden zijn waardoor ouders daar niet toe komen.

Tijdens de ouderstage willen we samen met die ouders een traject afleggen, we willen een proces faciliteren:

- Herkennen: de ouders helpen bij het benoemen van het delinquent en grensoverschrijdend gedrag van hun kind als probleem.
- Erkennen: het besef (terug-)geven aan de ouders dat ze invloed hebben.
- Verkennen: samen met de ouders zoeken naar en uittesten van mogelijkheden om dat gedrag, en eventueel gelijkaardig gedrag van jongere kinderen in het gezin, in de toekomst te voorkomen.

Rekening houdend met de vragen en de situatie van de ouders zoeken we naar de gepaste inhoud, methodieken en samenwerkingsverbanden om dat proces in gang te zetten, te ondersteunen en af te ronden.

We zoeken naar een manier om, op het gewenste tijdstip, de jongere in dat proces te betrekken.

DOELGROEP

De wet die de ouderstage als maatregel installeert, bepaalt dat een ouderstage kan worden voorgesteld of opgelegd aan ouders "die zich duidelijk onverschillig opstellen voor het delinquent gedrag van hun kind".

We wagen ons niet aan een algemene omschrijving van die "onverschilligheid".

Wel geven we een niet-limitatieve opsomming van voorbeelden van houdingen van ouders die als onverschillig kunnen worden benoemd.

Het gevolg van die houding kan zijn dat de ouders niet effectief reageren op het delinquent gedrag van hun kind.

Ouders die:

- de feiten van hun kinderen minimaliseren.
- de feiten toedekken.
- geringe interesse tonen voor hun kind.
- moe gestreden zijn en het hebben opgegeven.
- deelnemen aan de feiten.
- onvoldoende kennis hebben van de normen en wetten in onze samenleving.
- vinden dat ze voldoende geïnvesteerd hebben.
- dermate met zichzelf bezig zijn dat ze geen tijd kunnen steken in de jongere.
- ...

Samen met onze verwijzers, en op basis van de voorliggende informatie, willen we casus per casus nagaan of ouderstage op zijn plaats is en te verantwoorden is.

METHODIEK

Begeleidershouding

Belangrijk is de houding van de begeleider te benadrukken: geloof in de competenties van de ouders, aandacht voor wat goed loopt, het bieden van veiligheid, aandacht voor de situatie, het verhaal en de beleving van ouders, respect voor de persoon en zijn of haar keuzes, samen doelen stellen die op korte termijn haalbaar zijn, ...

We willen op een interactieve, participatieve en emancipatorische manier met ouders werken, met erkenning voor hun positie als ouder. Dit impliceert dat we steeds in overleg met ouders vorm en inhoud willen geven aan de ouderstage. In onze doelstelling staat dat we een traject willen afleggen met de ouders, we willen een veranderingsproces in gang zetten. Hierbij hebben we voortdurend aandacht voor de positie van de ouders in het veranderingsproces.

Gehanteerd principe

Bij het beëindigen van elke sessie wordt samen, ouders en medewerkers, bepaald hoe het verder verloop van de ouderstage zal zijn. Basis hiervoor zal zijn: permanente evaluatie van de ouderstage door ons én door de ouders, de vragen van de ouders, de inschatting door ons van relevante inhoud.

In de literatuur en in het werkveld zijn methodieken en technieken voorhanden die we kunnen hanteren tijdens individuele en groeps-sessies: het competentie-model, de roos van Leary en scorelijsten, mirakelvragen, tijdslijnen, belangenlijneaal, beslissingsbalans, allerhande vragenlijsten en informatieve kaartspellen, de kernkwadranten, discussies, stellingenspellen, videofragmenten bekijken en bespreken, rollenspellen, doe-opdrachten, huiswerkopdrachten, ...

We inventariseren al dat materiaal in een matrix waarin de opvoedingsvaardigheden volgens Patterson gezet worden tegen de ontwikkelingstaken van pubers en adolescenten. Op die manier krijgen we een bruikbaar overzicht van te gebruiken materiaal dat we vraaggestuurd kunnen gebruiken.

De medewerkers kiezen uit het vormingsaanbod uit die matrix die inhoud en methodieken waarvan gedacht wordt dat ze het meest van toepassing en bruikbaar zijn.

De matrix wordt aangevuld met thema's als ouderlijke verantwoordelijkheid, rechten en plichten van jongeren.

Groepsaanbod versus individuele gesprekken

Werken met een oudergroep kan mogelijkheden bieden: ondersteuning, aanmoediging, oefening, uitwisseling, herkenning, geruststelling, ontschuldiging.

Bij het organiseren van groepsbijeenkomsten houden we rekening met het aantal dossiers, gemeenschappelijke belevingen en verwachtingen van de ouders en de haalbaarheid om de verschillende ouders en ouderparen samen te zetten. De groepssessies moeten een meerwaarde brengen.

Groepssessies worden afgewisseld met individuele gesprekken, waarin de inhoud uit de groepssessies worden teruggekoppeld naar de eigen situatie.

Eigen specifieke, individuele vragen, verwachtingen en 'problemen' zullen eerder een plaats krijgen tijdens de individuele contacten.

We sluiten niet uit dat in de loop van de ouderstage **de jongere** wordt betrokken. Aandacht gaat dan naar het moment en de manier waarop en de mate waarin.

THEMA'S

In het samenwerkingsakkoord tussen federale en gemeenschapsoverheden staan een aantal thema's gestipuleerd die aan bod moeten komen tijdens de ouderstage:

- informatie over ouderlijke burger- en strafrechtelijke verantwoordelijkheden,
- opvoedingsverantwoordelijkheid,
- pedagogische vaardigheden.

In overleg met de ouders willen we deze thema's verder uitdiepen.

Mogelijke relevante thema's kunnen zijn:

- rechten en plichten van ouders,
- jongerenrechten en -plichten,
- ouderlijke vaardigheden:
  - positieve betrokkenheid,
  - belang van positieve bekrachtiging,
  - grenzen stellen,
  - straffen en belonen,
  - toezicht houden.
- puberteit en adolescentie,
- ontwikkelingstaken,
- eigen waarden en normen versus die van de maatschappij,
- goede/slechte vrienden, peergroups,
- communicatie,
- conflicthantering,
- territoriumtheorie en 'wapens',
- middelengebruik,

- vrijetijdsbesteding,
- omgaan met internet en media,
- racisme,
- ...

Zowel wat betreft thematieken als wat betreft de methodieken willen we blijven bijsturen en evalueren, zowel op basis van feed-back en evaluatieve punten van de ouders zelf, overleg met verwijzers, overleg met politiediensten, bespreking met onze adviesgroep, eigen kritische reflectie, vorming en bijscholing, intervisie met de andere diensten ouderstage en andere actoren in de bijzondere jeugdzorg en de hulpverlening.

PROCEDURE

Toeleiding

Volgende afspraken werden gemaakt met de verwijzers.

Parket

De parketmagistraten en parketcriminologen selecteren de dossiers waar een ouderstage voorgesteld kan worden en contacteren onze dienst. Ze doen dit op basis van de informatie uit het proces-verbaal of, als er al een dossier over het gezin bestaat, op basis van de informatie uit dat dossier.

Er wordt overlegd en eventueel beslist dat de ouders worden uitgenodigd om hen een ouderstage voor te stellen.

De parketcriminoloog nodigt de ouders schriftelijk uit voor een gesprek, waarop wij ook aanwezig zijn (Leuven).

De parketcriminoloog nodigt de ouders schriftelijk uit ons te contacteren (Brussel).

Jeugdrechtbank

Op dit niveau beschikt de verwijzer over meer informatie, nl. het onderzoek van de sociale dienst bij de jeugdrechtbank.

Als blijkt uit het verslag van dat onderzoek dat ouderstage een zinvol aanbod kan zijn voor de ouders van de betrokken jongere, kan de consulent de vraag stellen aan de parketmagistraat om ouderstage alsnog voor te stellen.

De jeugdrechters kunnen die vraag ook stellen aan de parketmagistraten. Op die manier hoeven zij de ouderstage niet op te leggen bij vonnis en moeten ze bijgevolg ook geen motivering geven in een vonnis. Zo komt de jeugdrechter niet in een situatie terecht waarin hij of zij de ouders hoeft te 'beschuldigen' van onverschilligheid.

Eerste gesprek

Al dan niet in aanwezigheid van de verwijzer.

Volgende items worden overlopen:

- Het proces verbaal, het delict, is het vertrekpunt, dit wordt benoemd tijdens het eerste gesprek.
- Het tweede uitgangspunt is het principe van de ouderlijke verantwoordelijkheid, ook dit krijgt aandacht tijdens dat gesprek.
- Vorm van ouderstage volgens de wet:
  - 30 u.
  - Individuele en groepsgesprekken.
- Inhoud van ouderstage volgens de wet:
  - Wettelijke positie van ouders: strafrechtelijk en burgerrechtelijk.
  - Opvoedingsverantwoordelijkheid.
  - Kennis en vaardigheden van ouders.
- Doel van ouderstage in de nieuwe jeugdwet: voorkomen van herhaling van delicten gepleegd door jongeren.
- Onze invulling hiervan:
  - Aandacht voor het verhaal en de beleving van de ouders.

- Vertrekkend van het verhaal van de ouders wordt samen de inhoud bepaald van de volgende bijeenkomst.
  - Interactief.
  - Bij gescheiden ouders bekijken we per dossier hoe we de ouderstage organiseren: beide ouders samen of apart, betrekken van nieuwe partners?
  - Samenwerkingsafspraken worden gemaakt in termen van engagementen door beide partijen (dienst ouderstage en de ouders).
  - Uiteindelijk doel: voorkomen dat er nog een dossier van betrokken jongeren op de tafel van de parketmagistraat terechtkomt.
- Aandacht gaat ook naar:
    - De boodschap die aan de jongere gegeven wordt met betrekking tot het feit dat ouders een ouderstage volgen.
    - De manier waarop en het moment wanneer de jongere wordt betrokken bij de ouderstage.
    - Welke maatregel er eventueel aan de jongere werd of wordt voorgesteld of opgelegd.
  - Er wordt gepolst naar gevoelens en eventuele verwachtingen die de ouders ten aanzien van de ouderstage hebben.
  - De eerste afspraken worden gemaakt met betrekking tot de beslissingname van de ouders en het volgende contact.

Tweede gesprek en verder verloop

Bij ouders thuis of op de dienst ouderstage of op een voor iedereen bereikbare locatie.

Als dit gesprek plaats heeft, betekent het dat de ouders zich engageren voor de ouderstage.

Inhoud van het tweede gesprek:

Duidelijk maken van voorwaarden en samenwerkingsafspraken:

- Gemaakte afspraken worden nagekomen, telefonisch verwittigen als dat niet lukt.
- Alles wat tijdens de gesprekken aan bod komt blijft binnenskamers.

- Onze meldingsplicht en beroepsgeheim.
- Respectvolle omgangsvormen bij individuele en groeps gesprekken.
- Als de ouderstage beëindigd is, hetzij na de 30 uren, hetzij bij eerdere stopzetting, wordt er een verslag voor de verwijzer gemaakt. Hierin komen begin- en einddatum van de ouderstage en de redenen van eventuele vroegere stopzetting. De ouders krijgen een kopie van het verslag toegestuurd.
- Op de dienst wordt een dossier met personalia bijgehouden. In dat dossier houdt de begeleider ook een logboek bij met de inhoud van de sessies. Deze informatie is strikt vertrouwelijk en blijft op onze dienst.

De ouders verwoorden hun verwachtingen en engagement.

Vertrekkend van het proces-verbaal wordt nagedacht over de richting en inhoud die de ouderstage zou kunnen krijgen.

Groepssessies, samen wordt nagegaan hoe we die best organiseren, worden afgewisseld met individuele gesprekken, waarin de inhoud uit de groepssessies worden teruggekoppeld naar de eigen situatie. Omgedraaid kunnen thema's uit de individuele gesprekken ook inhoud worden van de groepssessies.

Eigen specifieke, individuele vragen, verwachtingen en problemen zullen eerder een plaats krijgen tijdens de individuele contacten.

Aandacht gaat ook naar het moment en de manier waarop en de mate waarin de jongere wordt betrokken bij de ouderstage.

Einde van de ouderstage

Na 30 uren wordt de ouderstage afgerond met een afsluitend gesprek: evaluatie van de ouderstage en vragen naar de toekomst.

Er wordt een verslag voor de verwijzer gemaakt, dat samen met de ouders wordt doorgenomen en waarvan zij een kopie krijgen.

Indien er eerder door één van de partijen een einde wordt gemaakt aan de ouderstage wordt eveneens een verslag opgemaakt voor de verwijzer. De ouders krijgen ook een kopie.

In het verslag staan de datum van opstart, de datum van einde van de ouderstage en eventueel de redenen van vroegtijdige stopzetting.

We houden er rekening mee dat sommige ouders de wenselijkheid of noodzaak van een hulpverleningstraject onderkennen. In dat geval willen wij met de ouders en eventueel de jongere op zoek gaan naar mogelijke samenwerkingsverbanden om een doorverwijzing te kunnen realiseren.

Daarnaast vinden wij het opportuun om ouders indien nodig wegwijst te maken in de sociale kaart.

ADVIESGROEP

We laten ons ondersteunen door een adviesgroep waarvoor volgende personen zich hebben geëngageerd:

- Onderzoek en onderwijs: Kristien Nys, medewerkster aan Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen.
- Hulpverlening: Tom Herbots, coördinator Dienst Thuisbegeleiding Leuven en Crisishulp-aan-huis, vzw Sporen, Leuven.
- Organisatie voor kansarmoedegezinnen: Toon Walschap, De Link, Antwerpen.
- Jeugdrecht: Younasse Assarrakh, parketcriminoloog Brussel.

IN DE MARGE

Tijdens onze zoektocht worden we herhaaldelijk geconfronteerd met volgende aspecten en bedenkingen:

- De term "onverschilligheid" roept heel wat negatieve reacties op: stigmatisering, beschuldiging.
- Moeilijkheden op het niveau van de jeugdrechtbank: jeugdrechters willen ondersteunend werken met de ouders: als ze eerst de ouders onverschillig noemen en dat ook motiveren in hun vonnis zoals de wet voorschrijft, ondermijnt dat hun verdere samenwerking met de ouders. Daarbij komt dat men zou kunnen interpreteren dat jeugdrechters de ouders ook als medeverantwoordelijk aanwijzen. Dit kan ernstige gevolgen hebben met betrekking tot burgerlijke aansprakelijkheid van ouders.

- Er zijn een aantal specifieke doelgroepen die een specifieke aanpak vereisen: ouders die aan de rand van de samenleving staan, bv. generatiekansarmoedegezinnen, sommige allochtone gezinnen.
- Veel gehoord: waarom geen dossiers met problematische opvoedingssituatie (POS)?
- Mogelijke preventieve functie van ouderstage ten aanzien van eventuele jongere kinderen in het gezin.

Met studenten en docenten aan de rechtsfaculteit en het departement gezinspedagogiek van de KU Leuven werden afspraken gemaakt om ons te ondersteunen met onderzoek en literatuurstudie.

CIJFERS EN EVOLUTIE

Tijdens herhaaldelijk overleg met onder andere parketmagistraten, parketcriminologen, sociale dienst bij de jeugdrechtbank, regioverantwoordelijke en jeugdrechters worden de eerste concrete samenwerkingsafspraken gemaakt.

In Leuven worden in 2007 3 dossiers aangemeld door het parket:

- Het eerste dossier wordt opgestart, loopt nu nog en kan tot nu als succesvol worden beschouwd.
- Bij het tweede dossier weigeren de ouders in te stappen in de ouderstage.
- De moeder van het derde dossier komt niet opdagen op de afspraak.

In Brussel worden in 2007 eveneens 3 dossiers aangemeld door het parket:

- Het eerste is een franstalig gezin, het eerste contact wordt gelegd samen met de dienst Affiliations (dienst ouderstage voor het franstalige landsgedeelte). Er wordt beslist niet op te starten. De ouders hebben namelijk gepast gereageerd op het gedrag van de jongere, er is allerminst sprake van onverschilligheid of nood aan opvoedingsondersteuning.
- De ouders van het tweede dossier reageren niet op de uitnodiging van het parket.

- Bij het derde dossier worden contacten gelegd, het wordt niet opgestart omwille van de hieronder geschetste evolutie ten gevolge van de informatie over het negatieve arrest van het grondwettelijk hof.

Eind november krijgt de OSBJ te horen uit "goed ingelichte en betrouwbare bron" dat het grondwettelijk hof een **negatief arrest** zou vellen over een aantal bepalingen uit de nieuwe wet van Onkelinx, onder andere over de ouderstage.

Dit nieuws heeft gevolgen voor de verwijzingen van dossiers door parketten en jeugdrechtbanken. Omwille van de schijnbare zekerheid dat ouderstage als maatregel zou worden geschrapt uit de nieuwe jeugdwet zijn de verwijzers niet geneigd nog dossiers door te sturen.

Ook het statuut van de medewerkers wordt onzeker.

Onze dienst besluit, ervan uitgaande dat we nog kunnen verder werken tot eind 2008, ons aanbod open te stellen voor niet "onverschillige" ouders. Later eventueel voor ouders van jongeren in POS. Hiervoor worden de eerste afspraken met de parketten gemaakt. Een aantal dossiers zijn zo tot bij ons gekomen, de begeleiding ervan wordt opgestart en loopt.

Op 13 maart verschijnt het arrest van het grondwettelijk hof: **het hof oordeelde dat er niets fout was met de ouderstage.**

Vanaf dan worden er weer een aantal dossiers doorverwezen die in de opstartfase zijn.

Momenteel zijn we in overleg met de parketten en de jeugdrechters om de doorverwijzingsmodaliteiten te verfijnen.

Samen met hen hopen we dat we nu, na de spijtige, valse start van vorig jaar, duidelijkheid en vastigheid krijgen om ons programma verder uit te bouwen, inhoudelijk en vormelijk.